

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคกลาง มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนาในภาคกลาง 2) เพื่อศึกษาบทบาทของครูและพฤติกรรมของเด็กในการจัดสภาพแวดล้อมด้านการจัดพื้นที่ การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดเตรียมและจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนาในภาคกลาง

ประชากรและตัวอย่างประชากร

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูอนุบาล และเด็กวัยอนุบาลในสถานศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดต่างๆ ได้แก่ สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา ในภาคกลาง ซึ่งในภาคกลางมีจำนวนจังหวัดทั้งหมด 28 จังหวัด และมีการแบ่งตามภูมิภาคออกเป็น 2 ภูมิภาค คือ ภูมิภาคตอนบน กับ ภูมิภาคตอนล่าง โดยภูมิภาคตอนบน ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี ลพบุรี และนครสวรรค์ ภูมิภาคตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี สระบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สมุทรสงคราม นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

1.1 ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของภาคกลาง ประกอบไปด้วย จังหวัดในภูมิภาคตอนบน 1 จังหวัด และภูมิภาคตอนล่าง 1 จังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก รวมเป็น 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ และ จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูอนุบาลของทั้ง 4 สังกัด ดังรายละเอียด ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูอนุบาล จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	สังกัดสำนักงานคณะ กรรมการศึกษาเอกชน		สังกัดสำนักบริหารการ ศึกษาท้องถิ่น		สังกัดกรมการพัฒนา ชุมชน		สังกัดกรมการศาสนา	
	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ครูอนุบาล	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ครูอนุบาล	จำนวน ศูนย์	จำนวน ครูอนุบาล	จำนวน ศูนย์	จำนวน ครูอนุบาล
	นครสวรรค์	47	132	12	24	60	60	21
จันทบุรี	15	45	7	14	32	32	13	13
รวม	62	177	19	38	92	92	34	34

2. ตัวอย่างประชากร ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของจังหวัด

นครสวรรค์และจังหวัดจันทบุรีทั้ง 4 สังกัด โดยการสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก (Simple Random Sampling) สังกัดละ 1 โรงเรียน ต่อ 1 จังหวัด รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในภาคกลาง สังกัดละ 2 แห่ง คือ สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น จำนวน 2 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 2 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 2 แห่ง และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา จำนวน 2 แห่ง รวมจำนวนโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในภาคกลาง จำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง

2.2 ผู้บริหารในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด จาก โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 8 แห่ง แห่งละ 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้กำหนดนโยบายและดำเนินงานตามนโยบายในเรื่องของการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล หรือเป็นบุคคลที่ประสานงานในเรื่องของการจัดสภาพแวดล้อมทั้ง 3 ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยอนุบาล ซึ่งเป็นโรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดจันทบุรี ที่เป็นตัวอย่างประชากรเพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2

2.3 ครูในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้คัดเลือกโดยใช้ดุลยพินิจในการเลือก โดยแยกตามระดับชั้น ระดับชั้นละ 1 คน และในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด มีการแยกตามระดับชั้น ดังนี้ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มี

การแยกตามระดับชั้นอนุบาล 1-3 รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 6 คน โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น แยกตามระดับชั้นอนุบาล 1-2 รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 4 คน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน มีการแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ แยกตามระดับชั้นอนุบาล 1-3 และแยกตามกลุ่มอายุ 2-3 ปี มี 1 ห้องเรียน รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 4 คน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา มีการแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ แยกตามระดับชั้นอนุบาล 1-3 และแยกระดับชั้นอนุบาล 1-2 รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 5 คน ที่เป็นตัวอย่างประชากรเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม และแบบสังเกตพฤติกรรมของครูอนุบาล ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2

2.4 เด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 4 สังกัด คือ เด็กที่อยู่ในห้องเรียนของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้จำนวนทั้งหมดของเด็กที่อยู่ในห้องเรียนนั้น รวมจำนวนเด็กทั้งหมด 588 คน ที่เป็นตัวอย่างประชากรเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมของครูและพฤติกรรมของเด็ก ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหาร ครู/ผู้ดูแลเด็ก และเด็กวัยอนุบาลที่เป็นตัวอย่างประชากร จำแนกตามสังกัด

โรงเรียนและศูนย์ฯ ในสังกัดทั้ง 4 สังกัด	โรงเรียนและศูนย์ฯ ที่เป็นตัวอย่างประชากร (จับสลาก)	ตัวอย่างประชากรที่สัมภาษณ์ ผู้บริหาร	ตัวอย่างประชากรที่สัมภาษณ์ สำรวจ และสังเกต				ตัวอย่างประชากรที่สังเกต			
			ครู/ผู้ดูแลเด็ก				เด็กวัยอนุบาล			
			อ.1	อ.2	อ.3	2-3 ปี	อ.1	อ.2	อ.3	2-3 ปี
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	1. อนุบาลกัลยา	1	1	1	1	-	15	38	35	-
	2. อนุบาลมารีย์ศึกษาเอกชน	1	1	1	1	-	24	32	33	-
โรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น	3. เทศบาลเมืองจันทบุรี 1	1	1	1	-	-	30	30	-	-
	4. เทศบาลวัดไทรใต้	1	1	1	-	-	31	30	-	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

โรงเรียนและ ศูนย์ฯในสังกัดทั้ง 4 สังกัด	โรงเรียนและศูนย์ฯ ที่เป็นตัวอย่าง ประชากร (จับสลาก)	ตัวอย่างประชากร ที่สัมภาษณ์ ผู้บริหาร	ตัวอย่างประชากรที่สัมภาษณ์				ตัวอย่างประชากรที่			
			สำรวจ และสังเกต				สังเกต			
			ครู/ผู้ดูแลเด็ก				เด็กวัยอนุบาล			
			อ.1	อ.2	อ.3	2-3ปี	อ.1	อ.2	อ.3	2-3ปี
ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก สังกัด กรมการพัฒนา ชุมชน	5. ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กวัดป่าคลองกุ้ง	1	1	1	1	-	35	34	36	-
	6. ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กบ้านท่าปลาข้าง	1	-	-	-	1	-	-	-	40
ศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการ ศาสนา	7. ศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัด คลองเกวียนลอย	1	1	1	1	-	35	35	35	-
	8. ศูนย์อบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์ในวัด บางมะฝ่อ	1	1	1	-	-	22	18	-	-
รวม	8	8	7	7	4	1	192	217	139	40
รวมตัวอย่าง ประชากรทั้งหมด	8	8	19				588			

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวม 4 ชุด ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล แบบสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม และแบบสังเกตพฤติกรรมของครูอนุบาลและพฤติกรรมของเด็กในการจัดสภาพแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ด้านการกำหนดนโยบายและวิธีดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล

2. แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ครูอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ด้านการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล

3. แบบสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ลักษณะของแบบสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เรื่องการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสังกัดกรมการศาสนา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ

ตอนที่ 2 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม

ตอนที่ 3 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล

4. แบบสังเกตพฤติกรรมครูอนุบาลและพฤติกรรมของเด็กในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมครูอนุบาลและพฤติกรรมของเด็ก เกี่ยวกับการจัดพื้นที่ การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดเตรียมและจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด สังกัดกรมการศาสนา มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ และแบบบันทึกการสังเกต แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตอนที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมครูอนุบาลและพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นในการจัดสภาพแวดล้อมด้านการจัดพื้นที่ การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดเตรียมและจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 3 แผนผังการจัดห้องเรียน

กรอบแนวคิด

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเด็นที่ศึกษา	แบบ สัมภาษณ์ ผู้บริหาร	แบบ สัมภาษณ์ ครู	แบบ สำรวจ	แบบสังเกต พฤติกรรม ครู	แบบสังเกต พฤติกรรม เด็ก
1. นโยบายและวิธีดำเนินงานการจัดสภาพแวดล้อม					
1.1 สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ					
1.1.1 อาคารสถานที่	✓				
1.1.2 การคัดเลือกสื่อ	✓				
1.1.3 โฆษณาการและการบริการด้านอาหาร	✓				
1.1.4 ความปลอดภัย	✓				
1.2 สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม					
1.2.1 การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้	✓				
1.2.2 การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน	✓				
1.3 สภาพแวดล้อมด้านบุคคล					
1.3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู	✓				
1.3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก	✓				
1.3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง	✓				
1.3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู	✓				
2. การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมในด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล	✓				
3. สภาพ ปัญหา และการแก้ไขในการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม					
3.1 การส่งเสริมความรู้ความสามารถของครูในการจัดสภาพแวดล้อม	✓				
3.2 การจัดสรรงบประมาณ	✓				
4. การกำกับดูแลติดตามผลของการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล	✓				
5. การประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้าน กิจกรรม และด้านบุคคล	✓	✓			

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	แบบ สัมภาษณ์ ผู้บริหาร	แบบ สัมภาษณ์ ครู	แบบ สำรวจ	แบบสังเกต พฤติกรรม ครู	แบบสังเกต พฤติกรรม เด็ก
6. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม					
6.1 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม					
ด้านกายภาพ					
6.1.1 การจัดพื้นที่และบริเวณที่ใช้สอย		✓	✓		
6.1.2 การจัดประเภทเครื่องใช้			✓		
6.1.3 การปฏิบัติในเรื่องสุขภาพอนามัย			✓		
6.1.4 การปฏิบัติในเรื่องความปลอดภัย			✓		
6.2 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม					
ด้านกิจกรรม					
6.2.1 ตารางกิจวัตรประจำวัน		✓	✓		
6.2.2 ลักษณะกิจกรรมประจำวัน		✓	✓		
6.3 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม					
ด้านบุคคล					
6.3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู		✓	✓		
6.3.2 ปฏิสัมพันธ์ในหมู่เด็ก		✓	✓		
6.3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู		✓	✓		
6.3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง		✓	✓		
ครอง					
7. วิธีการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมภายใน					
ห้องเรียน					
7.1 การจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรม		✓		✓	✓
7.2 การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์		✓		✓	✓
การเรียน					
7.3 การจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์		✓		✓	✓
การเรียน					
7.4 การจัดวัสดุ อุปกรณ์การเรียน					
7.4.1 การจัดแสดงวัสดุ อุปกรณ์การเรียน		✓		✓	✓
เรียน					
7.4.2 การจัดวางวัสดุ อุปกรณ์การเรียน		✓		✓	✓
เรียน					
7.4.3 การจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์การเรียน				✓	✓
เรียน					

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ตามลักษณะของเครื่องมือ โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือแต่ละส่วนดังนี้

ก. การสร้างแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และแบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล เกี่ยวกับการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. กำหนดลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีการจัดแนวการสัมภาษณ์ และคำถามไว้เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ตัดแปลงคำถามได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และทำให้ได้คำตอบที่หลากหลาย เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบหรือ แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ลักษณะของการสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ซึ่งมีความเหมาะสมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาล ดังในตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4 ประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
นโยบายและวิธีดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม	1. การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1.1 อาคารสถานที่
		1.2. การคัดเลือกสื่อ
		1.3 โภชนาการและการบริการด้านอาหาร
		1.4 ความปลอดภัย
	2. การจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	2.1 การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้
		2.2 การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
	3. การจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู 3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก 3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง 3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู
การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม	1. การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1.1 อาคารสถานที่ 1.2 การคัดเลือกสื่อ 1.3 โภชนาการและการบริการด้านอาหาร 1.4 ความปลอดภัย
	2. การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	2.1 การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้ 2.2 การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้
	3. การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู 3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก 3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง 3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู
	4. สภาพ ปัญหา และการแก้ไขในการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม	4.1 การส่งเสริมความรู้ความสามารถของครูในการจัดสภาพแวดล้อม 4.2 การจัดสรรงบประมาณ
การกำกับดูแลติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อม	1. การกำกับดูแลติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1.1 อาคารสถานที่ 1.2 การคัดเลือกสื่อ 1.3 โภชนาการและการบริการด้านอาหาร 1.4 ความปลอดภัย
	2. การกำกับดูแลติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	2.1 การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้ 2.2 การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
	3. การกำกับดูแลติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู 3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก 3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง 3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู
การประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อม	1. การประสานงานผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1.1 อาคารสถานที่ 1.2 การคัดเลือกสื่อ 1.3 โภชนาการและการบริการด้านอาหาร 1.4 ความปลอดภัย
	2. การประสานงานผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	2.1 การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้ 2.2 การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้
	3. การประสานงานผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู 3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก 3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง 3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู

ตารางที่ 5 ประเด็นในการสัมภาษณ์ครูอนุบาล เกี่ยวกับการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
การประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อม	1. การประสานงานผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1.1 อาคารสถานที่ 1.2 การคัดเลือกสื่อ 1.3 โภชนาการและการบริการด้านอาหาร 1.4 ความปลอดภัย
	2. การประสานงานผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	2.1 การจัดกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้ 2.2 การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
	3. การประสานงานผู้บริหารกับครู ในการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู 3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก 3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง 3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู
การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม	1. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม ด้านกายภาพ	1.1 หลักการในการจัดห้องเรียน 1.2 วิธีการจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรม 1.3 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน
	2. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรม	2.1 หลักในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน 2.2 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน
	3. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคคล	3.1 วิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับเด็ก 3.2 วิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เด็กกับเด็ก 3.3 วิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับผู้ปกครอง 3.4 วิธีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับครู

4. ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม มีข้อคำถามดังนี้

นโยบายและวิธีดำเนินงานการจัดสภาพแวดล้อม	จำนวน 14 ข้อ
การส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อม	จำนวน 10 ข้อ
การกำกับดูแลติดตามผลการจัดสภาพแวดล้อม	จำนวน 10 ข้อ
การประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อม	จำนวน 10 ข้อ

- 2) แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล เกี่ยวกับการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม มีข้อคำถามดังนี้
 การประสานงานระหว่างผู้บริหารกับครูในการจัดสภาพแวดล้อม จำนวน 10 ข้อ
 การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อม จำนวน 27 ข้อ

5. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา

6. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 1 คน และครูอนุบาล จำนวน 3 คน แยกเป็นระดับชั้นอนุบาล 1-3 ระดับชั้นละ 1 คนในโรงเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร โดยนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานบริหารการศึกษาท้องถิ่น คือ โรงเรียน เทศบาล 1 วัดศรีเมือง จังหวัดนครนายก เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูล

7. จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์

ข. การสร้างแบบสำรวจ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการสร้างแบบสำรวจ

2. กำหนดลักษณะของการบันทึกในแบบสำรวจ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับธรรมชาติของข้อมูล คือแบบสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคลให้เป็นแบบตรวจสอบรายการ

3. กำหนดแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ประเด็นในการสำรวจการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	1.1 การจัดพื้นที่และบริเวณที่ใช้สอย 1.2 การจัดประเภทเครื่องใช้ 1.3 การปฏิบัติในเรื่องสุขภาพอนามัย 1.4 การปฏิบัติในเรื่องความปลอดภัย
	2. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	2.1 ตารางกิจวัตรประจำวัน 2.2 ลักษณะกิจกรรมประจำวัน
	3. การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	3.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู 3.2 ปฏิสัมพันธ์ในหมู่เด็ก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
		3.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ ผู้ปกครอง
		3.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู

4. ดำเนินการสร้างแบบสำรวจ เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม โดยสร้างตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ดังนี้

การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ	จำนวน 74 ข้อ
การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม	จำนวน 38 ข้อ
การดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคคล	จำนวน 35 ข้อ

5. นำแบบสำรวจไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา

6. นำแบบสำรวจไปทดลองใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานบริหารการศึกษาท้องถิ่น คือ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดศรีเมือง จังหวัดนครนายก ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูล

7. จัดทำแบบสำรวจให้เป็นฉบับสมบูรณ์

ง. การสร้างแบบสังเกต

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมครูอนุบาลและพฤติกรรมเด็กในการจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการสร้างแบบสังเกต

2. กำหนดลักษณะของการบันทึกในแบบสังเกต โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับธรรมชาติของข้อมูล คือแบบสังเกตพฤติกรรมครูอนุบาลในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านการจัดพื้นที่ การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดเตรียมและจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน ให้เป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบบันทึกพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในช่วงที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ครูจัดขึ้น

3. กำหนดแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมด้านการจัดพื้นที่ การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดเตรียมและจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมของครูอนุบาลและพฤติกรรมของเด็กในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน	1. การจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรม	1.1 การจัดแบ่งพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรม
		1.2 การจัดวางเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อให้เกิดพื้นที่ทำกิจกรรม
	2. การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์	2.1 การคัดเลือกวัสดุ อุปกรณ์การเรียน
		3. การจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน
	3.2 จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้งานได้หลากหลาย	
	3.3 จัดเตรียมแหล่งข้อมูลสำหรับการเรียนรู้	
	3.4 จัดเตรียมอุปกรณ์ในการรวบรวมและจัดเก็บ	
	3.5 จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดพื้นที่ทำกิจกรรม	
	3.6 จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดแสดง	
	4. การจัดวัสดุ อุปกรณ์การเรียน	4.1 การจัดแสดงวัสดุ อุปกรณ์การเรียน
		4.2 การจัดวางวัสดุ อุปกรณ์การเรียน
		4.3 การจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์การเรียน

4. ดำเนินการสร้างแบบสังเกต เรื่องการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน โดยสร้างตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังนี้

การจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรม	จำนวน 41 ข้อ
การคัดเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน	จำนวน 17 ข้อ
การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์การเรียน	จำนวน 44 ข้อ
การจัดวัสดุ อุปกรณ์การเรียน	จำนวน 51 ข้อ

5. นำแบบสังเกตไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาความตรงและความครอบคลุมของเนื้อหา

6. นำแบบสังเกตไปทดลองใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานบริหารการศึกษาท้องถิ่น คือ โรงเรียนเทศบาล 1 วัดศรีเมือง จังหวัดนครนายก ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูล

7. จัดทำแบบสังเกตให้เป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ สํารวจ และแบบสังเกต

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อกับโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 8 แห่ง และนำจดหมายขอความร่วมมือในการวิจัยถึงผู้บริหาร เพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสำรวจ และการสังเกต พร้อมกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง

2. ผู้วิจัยทำการสังเกตแต่ละ 3 วัน โดยการสังเกตการปฏิบัติของครูอนุบาลในแต่ละระดับชั้นทำการสังเกตในช่วงเวลา 7.00 น. - 16.30 น.

3. ทำการสำรวจการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคล ตั้งแต่วันที่ 1-3

4. ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาลในเวลาที่เกิดเข้านอนจนถึงช่วงเย็น โดยไม่ได้กำหนดว่าจะต้องเก็บข้อมูลจากใครก่อน เพื่อความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

5. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สํารวจ และสังเกต ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สถานที่ ช่วงวัน/เดือน/ปีในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ตามสังกัดตัวอย่างประชากร)	ช่วงวัน/เดือน/ปีที่เก็บข้อมูล
จันทบุรี	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดป่าคลองกุ้ง (พช.)	13-15 พ.ค. 2545
	โรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี 1 (ทศ.)	16-20 พ.ค. 2545
	ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดคลองเกวียนลอย (กศ.)	21-23 พ.ค. 2545
	โรงเรียนอนุบาลกัลยา (สช.)	24-29 พ.ค. 2545
นครสวรรค์	โรงเรียนมารีย์วิทยา (สช.)	12-14 มิ.ย. 2545
	ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดบางมะฝ่อ (กศ.)	17-19 มิ.ย. 2545
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าปลาอย่าง (พช.)	20-24 มิ.ย. 2544
	โรงเรียนเทศบาลวัดไทรใต้ (ทศ.)	25- 27 มิ.ย 2545

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ตามลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปรวบรวม เรียบเรียง จัดคำตอบต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยายตามประเด็นต่างๆ
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ โดยการแจกแจงความถี่ของข้อมูลในหัวข้อต่างๆ แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยายตามประเด็นต่างๆ
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายพฤติกรรมและการแจกแจงความถี่นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายตามประเด็นต่างๆ